

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2020-08-25 UFV 2020/1020

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:

Torsten Blomkvist
Utredare

Telefon:
+46 (0)18 471 3739
+46 (0)72 999 9245

www.uu.se

torsten.blomkvist@uadm.uu.se

Karolina Eldelind
Verksamhetsutvecklare

Telefon:
+46 (0)18 471 1428
+46 (0)70 167 9834

www.uu.se

karolina.eldelind@uadm.uu.se

Remiss: Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet (U2020/03053/UH)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat yttrande som sitt svar.

Bakgrund

Uppsala universitet har beretts möjlighet att lämna ett yttrande till utbildningsdepartementet på ovanstående remiss. Bifogat yttrande har utarbetats av utredare Torsten Blomkvist och verksamhetsutvecklare Karolina Eldelind från planeringsavdelningen efter internremiss till områdesnämnderna, Uppsala universitets förenade studentkårer (UUFS), universitetsförvaltningen, Uppsala universitet innovation och Uppsala universitetsbibliotek.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utredare Torsten Blomkvist. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson, Uppsala studentkårs ordförande Jacob Färnert och verksamhetsutvecklare Karolina Eldelind.

Beredning med:
Områdesnämnderna
Uppsala universitets förenade
studentkårer
Juridiska föreningen
Universitetsförvaltningen
Uppsala universitet innovation
Uppsala universitetsbibliotek
Rektors ledningsråd

Eva Åkesson

Torsten Blomkvist

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2020-08-25

UFV 2020/1020

Utbildningsdepartementet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:

Torsten Blomkvist
Utredare

Telefon:
+46 (0)18 471 3739
+46 (0)72 999 9245

www.uu.se

torsten.blomkvist@uadm.uu.se

Karolina Eldelind
Verksamhetsutvecklare

Telefon:
+46 (0)18 471 1428
+46 (0)70 167 9834

www.uu.se

karolina.eldelind@uadm.uu.se

Yttrande på promemorian *Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet* (U2020/03053/UH)

Uppsala universitet har beretts möjlighet att inkomma med yttrande på promemorian *Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet* (U2020/02053/UH).

Inledningsvis sammanfattas Uppsala universitets viktigaste synpunkter. I efterföljande avsnitt görs en mer utförlig genomgång av promemorians respektive förslag.

Uppsala universitet vill betona att de frågor som aktualiseras i promemorian är av stor vikt för universitetets verksamhet. Det är därför olyckligt att remissens svarstid till stor del har sammanfallit med den normala perioden för sommaresemester, vilket har försvårat beredningen.

1. Uppsala universitets viktigaste synpunkter

Promemorian innehåller två förslag på ändringar i högskolelagen (1992: 1434):

- Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande (1 kap. 5 §)
- I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas (1 kap. 6 §)

Förslagen baseras på Styr- och resursutredningen som den 1 februari 2019 redovisade sitt uppdrag i betänkandet *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan* (SOU 2019:6).

Uppsala universitet ser i grunden positivt på ambitionen att förtydliga lärosätenas ansvar mot avnämare och andra utbildningsanordnare samt att förstärka lagskyddet för akademisk frihet. Universitetet ställer sig emellertid frågande till om detta tillgodoses genom de förslag på ändringar i högskolelagen som anges i promemorian.

Uppsala universitet avstyrker förslaget om en reglering av livslångt lärande i högskolelagen. Livslångt lärande ingår redan i högskolans uppdrag och en reglering riskerar att medföra begränsningar av lärosätenas självbestämmande. En reglering utan tillkommande

UPPSALA
UNIVERSITET

finansiering kan också leda till att befintligt utbildningsutbud trängs ut. Istället förordas att regeringen fortsätter att vidta åtgärder för att tydliggöra de regelverk som skapar förutsättningar för livslångt lärande, exempelvis förordning 2002:760 om uppdragsutbildning.

Uppsala universitet avstyrker förslaget om reglering av akademisk frihet i högskolelagen såsom tillägget har formulerats i promemorian. Universitetet ställer sig tveksamt till att den föreslagna formuleringen ger ett tillräckligt lagskydd. Formuleringen är alltför generell samtidigt som den signalerar att akademisk frihet enbart är en intern angelägenhet för högskolan. Uppsala universitet anser, i linje med Styr- och resursutredningen, att även staten/huvudmannen har ett viktigt ansvar för upprätthållandet av akademisk frihet samt att utbildningens frihet bör markeras och ges ett tydligt lagskydd. Uppsala universitet föreslår mot bakgrund av detta en alternativ formulering.

2. Ändring i högskolelagen avseende livslångt lärande

Uppsala universitet avstyrker förslaget om ändring i högskolelagen avseende livslångt lärande.

Uppsala universitet anser att det inte tydligt framgår vilka brister som behöver åtgärdas vad gäller fort- och vidareutbildning samt livslångt lärande. Liksom konstateras i promemorian ingår livslångt lärande redan i högskolans uppdrag och lärosätena bedriver redan sådan utbildningsverksamhet. Formuleringen ”att främja det livslånga lärandet” blir problematisk då den innebär att lärosätena ska främja något som redan ingår i högskolans uppdrag. Uppsala universitet ifrågasätter därför nyttan av ytterligare reglering.

Dimensionering av utbildning sker sedan länge utifrån individernas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Det är av central betydelse att lärosätena fortsatt ansvarar för dimensioneringen av utbildningen. En reglering av livslångt lärande kan öppna för ingrepp i lärosätenas självbestämmande avseende utbildningsutbudets utformning.

Uppsala universitet ställer sig frågande till de resonemang som i promemorian förs angående finansiering. Enligt promemorian bedöms inte en reglering av livslångt lärande få ekonomiska konsekvenser för universitet och högskolor, detta eftersom uppgiften redan ingår i lärosätenas uppdrag. Samtidigt förväntas regleringen på sikt leda till en anpassning av både utbildningsutbudet och hur utbildningar tillgängliggörs för olika målgrupper. Uppsala universitet vidhåller att en ökad anpassning till livslångt lärande i form av exempelvis fort- och vidareutbildning måste följas av finansiering via statsanslaget och/eller arbetsgivare i form av uppdragsutbildning. Annars finns en risk att unga människors möjligheter till högskoleutbildning minskar.

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala universitet ser ett behov av förtydligande av lärosätenas uppdrag i förhållande till andra utbildningsanordnare. Enligt promemorian bör en reglering av livslångt lärande underlätta lärosätenas långsiktiga planeringsförutsättningar och klargöra ansvar mot avnämare. Även om argumenten angående terminologi är förståeliga är livslångt lärande ett mångtydigt begrepp. Ett främjande av livslångt lärande kan exempelvis innefatta såväl utveckling av generiska kompetenser i högskolans utbildningar som fort- och vidareutbildning. Den föreslagna formuleringen är därmed alltför generell och mångtydig för att innebära ett egentligt förtydligande av lärosätenas ansvar mot avnämare eller andra utbildningsanordnare.

I stället förordar Uppsala universitet att regeringen fortsätter att vidta åtgärder för att tydliggöra de regelverk som skapar förutsättningar för lärosätena att tillgodose livslångt lärande. Exempelvis är förordning 2002:760 om uppdragsutbildning i behov av tydliggöranden kring förhållandet mellan organisationers och företags möjligheter att köpa uppdragsutbildningar samt lärosätenas ansvar för examination och utbildningarnas kvalitet.

3. Ändring i högskolelagen avseende akademisk frihet

Uppsala universitet avstyrker förslaget om tillägg i högskolelagen avseende akademisk frihet såsom det formulerats i förslaget och förslår en alternativ skrivning.

Uppsala universitet delar uppfattningen som beskrivs i Styr- och resursutredningen att akademisk frihet, i form av fritt kunskapssökande och fri spridning av kunskap, är en förutsättning för högkvalitativ forskning och utbildning. Det är av stor vikt att universitet och högskolor fortsätter att vara en självständig och kritisk röst i samhället och kan stå upp för obekväma sanningar och perspektiv, och att detta respekteras av omvärlden. Den akademiska friheten kan aldrig tas för given, och står också under hot på flera håll i världen. Statliga lärosäten behöver även ökad autonomi och handlingsfrihet. Ökad rådighet stärker den strategiska förnyelseförmågan och gynnar kvalitetsutveckling.

I Styr- och resursutredningen föreslogs att vissa grundläggande normer tydligt skulle markeras i lag. Bland annat gällde detta utbildningens frihet. Uppsala universitet ställde sig bakom denna ambition med reservation för förslaget om att det normalt ska ingå både utbildning och forskning i lärares arbetsuppgifter. I sammanhanget konstaterades också svårigheten att ta ställning till förslaget då författningstext saknades. Uppsala universitet anser emellertid att den formulering som föreslås i föreliggande promemoria är för allmänt hållen samt att ett lagskydd för akademisk frihet kräver en tydligare markering av vissa grundläggande normer. Detta gäller i synnerhet utbildningens frihet som, i likhet med

UPPSALA
UNIVERSITET

grundlagsskyddet för forskningens frihet, borde ges ett tydligt lagskydd.

I Styr- och resursutredningen poängterades, utöver lärosätenas ansvar, statens/huvudmannens ansvar för att akademisk frihet ska kunna upprätthållas. Den föreslagna formuleringen i föreliggande promemoria signalerar emellertid att akademisk frihet är en intern angelägenhet för universitet och högskolor. Uppsala universitet ställer sig därför tveksamt till att promemorians förslag ger den akademiska friheten ett tillräckligt skydd mot yttre påverkan. Akademisk frihet beskrivs som en allmän princip som högskolan ska främja och värna i sin verksamhet. Det är problematiskt att denna, för lärosätena grundläggande fråga, närmast skrivs fram som ett främjandemål. Den föreslagna formuleringen får en liknande karaktär som de paragrafer som berör exempelvis hållbar utveckling och internationalisering. Där lämpar sig karaktären av främjandemål bättre och det är också två områden där högskolan av naturliga skäl har ett huvudansvar för lagens upprätthållande. En lag om akademisk frihet måste vara skarp och tydlig samt signalera ett allmänt ansvar för dess upprätthållande. Detta mot bakgrund av de hot om ingrepp utifrån som redan nu finns och som kan uppkomma i framtiden. Frågan om den akademiska frihetens skydd är grundläggande för universitetets verksamhet och roll i samhället. Den i promemorian angivna synen på lagstiftning som ett styrmedel vilket ger möjlighet till uppföljning blir därför för snäv i sammanhanget.

Mot den bakgrunden föreslår Uppsala universitet istället följande formulering:

6 §

Akademisk frihet ska gälla för den forskning och utbildning som bedrivs inom högskolan.

[För forskningen ska som allmänna principer gälla att

1. forskningsproblem får fritt väljas
2. forskningsmetoder får fritt utvecklas, och
3. forskningsresultat får fritt publiceras]

För utbildningen ska som allmänna principer gälla att

1. utbildningens innehåll får fritt utformas, och
2. undervisningsformer får fritt väljas